

REPUBLIC OF SOUTH AFRICA

GOVERNMENT GAZETTE

STAATSKOERANT

VAN DIE REPUBLIEK VAN SUID-AFRIKA

Registered at the Post Office as a Newspaper

As 'n Nuusblad by die Poskantoor Geregistreer

L. 369

CAPE TOWN, 22 MARCH 1996

KAAPSTAD, 22 MAART 1996

No. 17051

PRESIDENT'S OFFICE

486.

22 March 1996

It is hereby notified that the President has assented to the following Act which is hereby published for general information:—

No. 3 of 1996: Land Reform (Labour Tenants) Act, 1996.

KANTOOR VAN DIE PRESIDENT

No. 486.

22 Maart 1996

Hierby word bekend gemaak dat die President sy goedkeuring geheg het aan die onderstaande Wet wat hierby ter algemene inligting gepubliseer word:—

No. 3 van 1996: Wet op Grondhervorming (Huurarbeiders), 1996.

ACT

To provide for security of tenure of labour tenants and those persons occupying or using land as a result of their association with labour tenants; to provide for the acquisition of land and rights in land by labour tenants; and to provide for matters connected therewith.

WHEREAS the present institution of labour tenancy in South Africa is the result of racially discriminatory laws and practices which have led to the systematic breach of human rights and denial of access to land;

WHEREAS it is desirable to ensure the adequate protection of labour tenants, who are persons who were disadvantaged by unfair discrimination, in order to promote their full and equal enjoyment of human rights and freedoms;

WHEREAS it is desirable to institute measures to assist labour tenants to obtain security of tenure and ownership of land;

AND WHEREAS it is desirable to ensure that labour tenants are not further prejudiced;

(Afrikaans text signed by the President.)
(Assented to 12 March 1996.)

BE IT THEREFORE ENACTED by the Parliament of the Republic of South Africa, as follows:—

CHAPTER I

Introductory provisions

Definitions

5

1. In this Act, unless the context indicates otherwise—

- (i) “affected land” means land in respect of which an application has been lodged in terms of section 17(1); (vi)
- (ii) “applicant” means a labour tenant or his or her successor who has lodged an application in terms of section 17(1); (i) 10
- (iii) “associate” means a family member of a labour tenant, and any other person who has been nominated in terms of section 3(4) as the successor of such labour tenant, or who has been nominated in terms of section 4(1) to provide labour in his or her stead; (vii)
- (iv) “Court” means the Land Claims Court established by section 22 of the Restitution of Land Rights Act, 1994 (Act No. 22 of 1994); (viii) 15
- (v) “Director-General” means the Director-General of the Department of Land Affairs or an officer—
 - (a) of that Department who; or
 - (b) in the service of a provincial government, who with the consent of the Premier of that province, 20
 has been designated by the said Director-General either generally or in respect of a particular case, or in cases of a particular nature; (iii)

WET

Om voorsiening te maak vir sekerheid van die besitreg van huurarbeiders en daardie persone wat grond bewoon of gebruik as gevolg van hul verbintenis met huurarbeiders; om voorsiening te maak vir die verkryging van grond en regte in grond deur huurarbeiders; en om voorsiening te maak vir aangeleenthede wat daarmee in verband staan.

NADEMAAL die huidige instelling van huurarbeid in Suid-Afrika die gevolg is van rasgebaseerde diskriminerende wette en praktyke wat gelei het tot die sistematiese skending van menseregte en die weiering van toegang tot grond;

NADEMAAL dit wenslik is om die behoorlike beskerming van huurarbeiders, wat persone is wat deur onregverdigde diskriminasie benadeel is, te verseker ten einde hul volle en gelyke genieting van menseregte en menslike vryhede te bevorder;

NADEMAAL dit wenslik is om maatreëls in te stel om huurarbeiders te ondersteun in die verkryging van sekerheid van besitreg en van eiendomsreg van grond;

EN NADEMAAL dit wenslik is om te verseker dat huurarbeiders nie verder benadeel word nie;

*(Afrikaanse teks deur die President geteken.)
(Goedgekeur op 12 Maart 1996.)*

WORD DAAR DERHALWE BEPAAL deur die Parlement van die Republiek van Suid-Afrika, soos volg:—

HOOFSTUK I

Inleidende bepalings

5 Woordomskeywing

1. In hierdie Wet, tensy uit die samehang anders blyk, beteken—
 - (i) “applikant” ’n huurarbeider of sy of haar opvolger wat ’n aansoek ingevolge artikel 17(1) ingedien het; (ii)
 - 10 (ii) “die reëls” reëls deur die President van die Hof gemaak; (xvii)
 - (iii) “Direkteur-generaal” die Direkteur-generaal van die Departement van Grondsake of ’n beampte—
 - (a) van daardie Departement wat; of
 - (b) in die diens van ’n provinsiale regering, wat met die instemming van die Premier van daardie provinsie,
 - 15 deur genoemde Direkteur-generaal in die algemeen of ten opsigte van ’n bepaalde geval, of in gevalle van ’n bepaalde aard, aangewys is; (v)
 - (iv) “eienaar” die eienaar, soos omskryf in artikel 102 van die Registrasie van Aktes Wet, 1937 (Wet No. 47 van 1937), van ’n plaas en waar dit in die woordomskeywing van “huurarbeider” voorkom, ook sy of haar regsopvolgers en voorgangers in titel; (xiii)
 - 20 (v) “familielid” ’n huurarbeider se grootouer, ouer, gade (met inbegrip van ’n deelgenoot in ’n gebruiklike verbinding, hetsy die verbinding geregistreer is al dan nie), of afhanklike; (vii)
 - (vi) “geaffekteerde grond” grond ten opsigte waarvan ’n aansoek ingevolge
 - 25 artikel 17(1) ingedien is; (i)

- (vi) "eviction" includes the deprivation of a right of occupation or use of land;
(xv)
- (vii) "family member" means a labour tenant's grandparent, parent, spouse
(including a partner in a customary union, whether or not the union is
registered), or dependant; (v) 5
- (viii) "farm" means a portion or portions of agricultural land as defined in the
Subdivision of Agricultural Land Act, 1970 (Act No. 70 of 1970); (xi)
- (ix) "farmworker" means a person who is employed on a farm in terms of a
contract of employment which provides that—
 - (a) in return for the labour which he or she provides to the owner or lessee of
the farm, he or she shall be paid predominantly in cash or in some other
form of remuneration, and not predominantly in the right to occupy and
use land; and 10
 - (b) he or she is obliged to perform his or her services personally; (xii)
- (x) "grazing land" means farm land which is used to meet the feed requirements
of livestock, and which the owner has set aside for that purpose or which has
been used for that purpose with the permission of the owner; (xvii) 15
- (xi) "labour tenant" means a person—
 - (a) who is residing or has the right to reside on a farm;
 - (b) who has or has had the right to use cropping or grazing land on the farm,
referred to in paragraph (a), or another farm of the owner, and in
consideration of such right provides or has provided labour to the owner
or lessee; and 20
 - (c) whose parent or grandparent resided or resides on a farm and had the use
of cropping or grazing land on such farm or another farm of the owner,
and in consideration of such right provided or provides labour to the
owner or lessee of such or such other farm, 25
 including a person who has been appointed a successor to a labour tenant in
accordance with the provisions of section 3(4) and (5), but excluding a
farmworker; (ix) 30
- (xii) "Minister" means the Minister of Land Affairs; (x)
- (xiii) "owner" means the owner, as defined in section 102 of the Deeds Registries
Act, 1937 (Act No. 47 of 1937), of a farm, and where it occurs in the definition
of "labour tenant", includes his or her successors and predecessors in title;
(iv) 35
- (xiv) "prescribed" means prescribed by regulation; (xvi)
- (xv) "Registrar" means the relevant registrar of deeds as contemplated in section
102 of the Deeds Registries Act, 1937 (Act No. 47 of 1937); (xiv)
- (xvi) "right in land" means any real or personal right in land, including a right to
share cropping or grazing land; (xiii) 40
- (xvii) "the rules" means rules made by the President of the Court. (ii)

Limitation of rights

2. (1) The rights conferred by this Act shall be subject to the provisions of any law providing for the expropriation of land or rights in land.

(2) In the event of expropriation of land which is occupied or used by a labour tenant
or his or her associate, such labour tenant or his or her successor in title shall be entitled
to just and equitable compensation as prescribed in the Constitution for the resulting loss
of rights in land. 45

(3) Nothing in this Act shall affect the rights of any person, other than an owner, who
is entitled to mine any land in terms of the Minerals Act, 1991 (Act No. 50 of 1991), or
who is the holder of mineral rights. 50

(4) A labour tenant shall be deemed to be an owner of land for the purposes of section
42 of the Minerals Act, 1991.

CHAPTER II

Right to occupy and use land

55

Right to occupy and use land

3. (1) Notwithstanding the provisions of any other law, but subject to the provisions

- (vii) "geassosieerde" 'n familielid van 'n huurarbeider, en enige ander persoon wat ingevolge artikel 3(4) as die opvolger van sodanige huurarbeider genomineer is, of ingevolge artikel 4(1) genomineer is om arbeid in sy of haar plek te verrig; (iii)
- 5 (viii) "Hof" die Grondeishof ingestel by artikel 22 van die Wet op Herstel van Grondregte, 1994 (Wet No. 22 van 1994); (iv)
- (ix) "huurarbeider" 'n persoon —
 - (a) wat op 'n plaas woon of die reg het om daarop te woon;
 - 10 (b) wat die reg het of gehad het om grond vir verbouing of weiveld op die plaas, in paragraaf (a) bedoel, of 'n ander plaas van die eienaar te gebruik, en as teenprestasie vir daardie reg arbeid aan die eienaar of huurder verskaf of verskaf het; en
 - 15 (c) wie se ouer of grootouer op 'n plaas woon of gewoon het en die gebruik van grond vir verbouing of weiveld op daardie plaas of 'n ander plaas van die eienaar gehad het, en as teenprestasie vir daardie reg arbeid aan die eienaar of huurder van daardie of daardie ander plaas verskaf of verskaf het,
 - 20 met inbegrip van 'n persoon wat ooreenkomstig die bepalings van artikel 3(4) en (5) as opvolger van 'n huurarbeider aangestel is, maar uitgesluit 'n plaaswerker; (xi)
 - (x) "Minister" die Minister van Grondsake; (xii)
 - (xi) "plaas" 'n gedeelte of gedeeltes van landbougrond, soos in die Wet op die Onderverdeling van Landbougrond, 1970 (Wet No. 70 van 1970), omskryf; (viii)
 - 25 (xii) "plaaswerker" 'n persoon wat in diens is op 'n plaas ingevolge 'n dienskontrak wat voorsiening maak dat—
 - (a) in ruil vir die arbeid wat hy of sy aan die eienaar of huurder van die plaas lewer, hy of sy hoofsaaklik in kontant of in 'n ander vorm van vergoeding betaal sal word, en nie hoofsaaklik in die reg om grond te bewoon en te gebruik nie; en
 - 30 (b) hy of sy verplig is om sy of haar dienste persoonlik te verrig; (ix)
 - (xiii) "reg in grond" enige saaklike of persoonlike reg in grond, met inbegrip van 'n reg om verbouing of weiveld te deel; (xvi)
 - 35 (xiv) "Registrateur" die betrokke registrateur van aktes soos beoog in artikel 102 van die Registrasie van Aktes Wet, 1937 (Wet No. 47 van 1937); (xv)
 - (xv) "uitsetting" ook die ontneming van 'n reg op bewoning of gebruik van grond; (vi)
 - (xvi) "voorgeskryf" by regulasie voorgeskryf; (xiv)
 - 40 (xvii) "weiveld" plaasgrond wat gebruik word om in die voerbehoefte van vee te voorsien en wat die eienaar vir daardie doel afgesonder het of wat met die vergunning van die eienaar vir daardie doel aangewend is. (x)

Beperkings van regte

- 2. (1) Die regte verleen deur hierdie Wet is onderhewig aan die bepalings van enige wet wat vir die onteining van grond of regte in grond voorsiening maak.
- 45 (2) In die geval van onteining van grond wat deur 'n huurarbeider of sy of haar geassosieerde bewoon of gebruik word, is sodanige huurarbeider of sy of haar regsopvolger geregtig op regverdige en billike vergoeding soos in die Grondwet vir die gevolglike verlies van regte in grond voorgeskryf.
- (3) Hierdie Wet raak nie die regte van enige persoon, anders as 'n eienaar, wat
- 50 geregtig is om enige grond te myn ingevolge die Mineralewet, 1991 (Wet No. 50 van 1991), of wat die houer van mineraalregte is nie.
- (4) 'n Huurarbeider word vir die doeleindes van artikel 42 van die Mineralewet, 1991, geag 'n eienaar van grond te wees.

HOOFSTUK II

55 *Reg om grond te bewoon en te gebruik*

Reg om grond te bewoon en te gebruik

- 3. (1) Ondanks die bepalings van enige ander wet, maar behoudens die bepalings van subartikel (2), het 'n persoon wat op 2 Junie 1995 'n huurarbeider was, die reg om saam

of subsection (2), a person who was a labour tenant on 2 June 1995 shall have the right with his or her family members to occupy and use that part of the farm in question—

- (a) which he or she or his or her associate was using and occupying on that date; and
- (b) the occupation and use of which is restored to him or her in terms of this Act or any other law. 5

(2) The right of a labour tenant to occupy and to use a part of a farm as contemplated in subsection (1) together with his or her family members may only be terminated in accordance with the provisions of this Act, and shall terminate—

- (a) subject to the provisions of subsections (3) to (7), by the waiver of his or her rights; 10
- (b) subject to the provisions of subsections (4) and (5), on his or her death;
- (c) subject to the provisions of section 10, on his or her eviction; and
- (d) on acquisition by the labour tenant of ownership or other rights to land or compensation in terms of Chapter III. 15

(3) A labour tenant shall be deemed to have waived his or her rights if he or she with the intention to terminate the labour tenant agreement—

- (a) leaves the farm voluntarily; or
- (b) appoints a person as his or her successor.

(4) If a labour tenant dies, becomes mentally ill or is unable to manage his or her affairs due to another disability or leaves the farm voluntarily without appointing a successor, his or her family may appoint a person as his or her successor and shall, within 90 days after being called upon in writing to do so by the owner, inform the owner of the person so appointed. 20

(5) A person who is not a family member of a labour tenant, may only be appointed as the successor to such labour tenant if he or she is acceptable to the owner, who may not unreasonably refuse such appointment. 25

(6) A labour tenant may, subject to subsection (7), waive his or her rights or a part of his or her rights if such waiver is contained in a written agreement signed by both the owner and the labour tenant. 30

(7) The terms of an agreement whereunder a labour tenant waives his or her rights or part of his or her rights in terms of subsection (6) shall not come into operation unless—

- (a) the Director-General has certified that he or she is satisfied that the labour tenant had full knowledge of the nature and extent of his or her rights as well as the consequences of the waiver of such rights; or 35
- (b) such terms are incorporated in an order of the Court or of an arbitrator appointed in terms of section 19.

Provision of labour

4. (1) A labour tenant may nominate another person, acceptable to the owner or the lessee of the farm in question, to provide labour in his or her stead. 40

(2) The owner or lessee shall not unreasonably refuse to accept the nomination of a person referred to in subsection (1).

(3) The conditions of service of a person who is obliged to provide labour to an owner or lessee in terms of this Act, may not be generally less favourable than the conditions applicable to farm workers in terms of the Basic Conditions of Employment Act, 1983 (Act No. 3 of 1983). 45

Eviction of labour tenants and other persons

Prohibition on eviction

5. A labour tenant or his or her associate may only be evicted in terms of an order of the Court issued under this Act. 50

Application for eviction

6. (1) No person other than the owner may institute proceedings for the eviction of a labour tenant or his or her associate, unless the owner gives evidence under oath that he or she supports the institution of those proceedings.

(2) An owner shall not be under any duty, whether by reason of an agreement or for 55

met sy of haar familieledede daardie gedeelte van die betrokke plaas te bewoon en te gebruik—

- (a) wat hy of sy of sy of haar geassosieerde op daardie datum gebruik en bewoon het; en
- 5 (b) ten opsigte waarvan die reg om dit te bewoon en te gebruik ingevolge hierdie Wet of enige ander wet aan hom of haar herstel word.
- (2) Die reg van 'n huurarbeider om saam met sy of haar familieledede 'n gedeelte van 'n plaas soos in subartikel (1) beoog te bewoon en te gebruik, kan slegs ooreenkomstig die bepalings van hierdie Wet beëindig word, en verval—
- 10 (a) behoudens die bepalings van subartikels (3) tot (7), by afstanddoening van sy of haar regte;
- (b) behoudens die bepalings van subartikels (4) en (5), by sy of haar dood;
- (c) behoudens die bepalings van artikel 10, by sy of haar uitsetting; en
- (d) by die verkryging deur die huurarbeider van eiendomsreg of ander regte in
- 15 grond of vergoeding ingevolge Hoofstuk III.
- (3) 'n Huurarbeider word geag afstand te gedoen het van sy of haar regte indien hy of sy met die bedoeling om die huurarbeiderooreenkoms op te sê—
- (a) die plaas vrywilliglik verlaat; of
- (b) 'n persoon as sy of haar opvolger aanwys.
- 20 (4) Indien 'n huurarbeider sterf, kranksinnig word of weens 'n ander gebrek nie in staat is om sy of haar sake te behartig nie of die plaas vrywilliglik verlaat sonder om 'n opvolger aan te wys, kan sy of haar familie 'n persoon as sy of haar opvolger aanwys en sy of haar familie moet, binne 90 dae nadat die eienaar hulle skriftelik aangesê het om hom of haar in kennis te stel, die eienaar in kennis stel van die persoon aldus
- 25 aangewys.
- (5) 'n Persoon wat nie 'n familielid van 'n huurarbeider is nie, kan slegs as die opvolger van daardie huurarbeider aangewys word indien hy of sy vir die betrokke eienaar, wat sodanige aanwysing nie onredelik mag weier nie, aanvaarbaar is.
- (6) 'n Huurarbeider kan, behoudens subartikel (7), van sy of haar regte of 'n gedeelte
- 30 van sy of haar regte afstand doen indien sodanige afstanddoening vervat is in 'n skriftelike ooreenkoms wat deur beide die eienaar en die huurarbeider onderteken is.
- (7) Die bepalings van 'n ooreenkoms waarkragtens die huurarbeider ingevolge subartikel (6) van sy of haar regte of 'n gedeelte van sy of haar regte afstand doen, tree nie in werking nie tensy—
- 35 (a) die Direkteur-generaal gesertifiseer het dat hy of sy tevrede is dat die huurarbeider ten volle kennis gehad het van die aard en omvang van sy of haar regte asook die gevolge van afstanddoening van sodanige regte; of
- (b) sodanige bepalings in 'n bevel van die Hof of van 'n arbiter kragtens artikel 19 aangestel, geïnkorporeer word.

40 Voorsiening van arbeid

- 4. (1) 'n Huurarbeider kan 'n ander persoon, wat vir die eienaar of die huurder van die betrokke plaas aanvaarbaar is, aanwys om arbeid in sy of haar plek te voorsien.
- (2) Die eienaar of die huurder mag nie onredelik weier om die aanwysing van 'n persoon in subartikel (1) bedoel, te aanvaar nie.
- 45 (3) Die diensvoorwaardes van 'n persoon wat ingevolge hierdie Wet verplig is om aan 'n eienaar of huurder arbeid te voorsien, mag nie in die algemeen minder gunstig wees as die voorwaardes van toepassing op plaaswerkers ingevolge die Wet op Basiese Diensvoorwaardes, 1983 (Wet No. 3 van 1983), nie.

Uitsetting van huurarbeiders en ander persone

50 Verbod op uitsetting

5. 'n Huurarbeider of sy of haar geassosieerde kan slegs op grond van 'n bevel van die Hof, wat kragtens hierdie Wet uitgereik is, uitgesit word.

Aansoek om uitsetting

- 6. (1) Geen ander persoon as die eienaar kan verrigtinge vir die uitsetting van 'n
- 55 huurarbeider of sy of haar geassosieerde instel nie, tensy die eienaar onder eed getuig dat hy of sy die instelling van daardie verrigtinge ondersteun.
- (2) 'n Eienaar staan onder geen verpligting, hetsy as gevolg van 'n ooreenkoms of enige ander rede, om die instelling van die stappe in subartikel (1) bedoel deur 'n ander

any other reason, to support the institution of proceedings referred to in subsection (1) by another person, and any provision of any agreement to the contrary shall be void.

Order for eviction

7. (1) The Court shall have the power to make an order for the eviction of a labour tenant or his or her associate. 5

(2) No order for eviction in terms of section 5 shall be made unless it is just and equitable and—

(a) subject to the provisions of section 9(1), the labour tenant has, contrary to the agreement between the parties, refused or failed to provide labour to the owner or lessee and, despite one calendar month's written notice having been given to him or her, still refuses or fails to provide such labour; or 10

(b) the labour tenant or his or her associate has committed such a material breach of the relationship between the labour tenant or associate and the owner or lessee, that it is not practically possible to remedy it, either at all or in a manner which could reasonably restore the relationship. 15

(3) If proceedings are instituted for the eviction of a labour tenant in terms of this section, the person instituting those proceedings may also ask for an order for the eviction of the associates of the labour tenant.

(4) If the Court is asked to make an order in terms of subsection (3), it shall make such order as it deems just and equitable under the circumstances. 20

Relocation of labour tenant for operational requirements of owner

8. (1) An owner who requires the land used or occupied by a labour tenant or his or her associate for his or her own agricultural activities or for the purposes of any development which, in the opinion of the Court, is of public benefit, may institute proceedings in the Court for an order for the relocation of the labour tenant or associate. 25

(2) The Court shall not grant an order for relocation unless it is satisfied that greater hardship will be done to the owner or lessee if a labour tenant and his or her associates are not relocated, than will be done to the labour tenant and associates if they are relocated.

(3) On making an order for relocation the Court shall order the owner to pay to the labour tenant and his or her associates compensation to ensure that they are not unfairly prejudiced by any such relocation. 30

(4) No order for relocation made in terms of this section may be executed before the owner has paid the compensation which is due in terms of subsection (3).

(5) If the owner has not, within one year after an order for relocation was carried out, used the land in question for the proposed agricultural activities or development submitted to the Court, the labour tenant or his or her associate may institute proceedings in the Court for the reinstatement of his or her right to occupy and use that land. 35

(6) The Court may, on the hearing of proceedings instituted in terms of subsection (5), make such order as it deems just and equitable. 40

Limitations on eviction

9. (1) A labour tenant who—

(a) has attained the age of 65 years, or as a result of disability is unable personally to provide labour to the owner or lessee; and 45

(b) has not nominated a person to provide labour in his or her stead in terms of section 4,

shall not be evicted on the grounds referred to in section 7(2)(a).

(2) On the death of a labour tenant who has retained the right to occupy the farm in terms of the provisions of subsection (1), all his or her associates may be given 12 50 calendar months' notice to leave the farm.

(3) If the rights of any owner are unfairly prejudiced by the operation of this section, he or she may apply to the Court for equitable relief and the Court may make such order as it deems just and equitable under the circumstances.

persoon te ondersteun nie, en enige bepaling van 'n ooreenkoms tot die teendeel is nietig.

Uitsettingsbevel

7. (1) Die Hof het die bevoegdheid om 'n bevel vir die uitsetting van 'n huurarbeider of sy of haar geassosieerde te verleen.

(2) Geen uitsettingsbevel ingevolge artikel 5 word verleen nie tensy dit regverdig en billik is en—

(a) behoudens die bepalings van artikel 9(1), die huurarbeider strydig met die ooreenkoms tussen die partye geweier of versuim het om arbeid aan die eienaar of huurder te voorsien en ondanks die feit dat skriftelike kennis van een kalendermaand aan hom of haar gegee is, steeds weier of versuim om sodanige arbeid te voorsien; of

(b) die huurarbeider of sy of haar geassosieerde so 'n wesenlike verbreking van die verhouding tussen die huurarbeider of geassosieerde en die eienaar of huurder gepleeg het, dat dit nie prakties moontlik is om dit, hetsy in die geheel of op 'n wyse wat redelikerwys die verhouding kan herstel, te herstel nie.

(3) Indien verrigtinge vir die uitsetting van 'n huurarbeider ingevolge hierdie artikel ingestel word, kan die persoon wat sodanige verrigtinge instel ook vra vir 'n bevel vir die uitsetting van die geassosieerdes van die huurarbeider.

(4) Indien die Hof versoek word om 'n bevel ingevolge subartikel (3) te verleen, moet die Hof sodanige bevel verleen as wat die Hof onder die omstandighede regverdig en billik ag.

Hervestiging van huurarbeider as gevolg van behoeftes van eienaar

8. (1) 'n Eienaar wat die grond wat deur 'n huurarbeider of sy of haar geassosieerde gebruik of geokkupeer word, benodig vir sy of haar eie landbou-aktiwiteite, of vir die doeleindes van enige ontwikkeling wat na die mening van die Hof tot voordeel van die publiek is, kan by die Hof verrigtinge instel vir 'n bevel vir die hervestiging van die betrokke huurarbeider of geassosieerde.

(2) Die Hof verleen nie 'n bevel vir hervestiging nie tensy die Hof oortuig is dat dit groter ontbering aan die eienaar of huurder sal veroorsaak indien die betrokke huurarbeider en sy of haar geassosieerdes nie hervestig word nie as wat dit die huurarbeider en geassosieerdes sal veroorsaak indien hulle hervestig word.

(3) By die verlening van 'n bevel vir hervestiging moet die Hof die eienaar gelas om aan die huurarbeider en sy of haar geassosieerdes vergoeding te betaal ten einde te verseker dat hulle nie deur sodanige hervestiging onredelik benadeel word nie.

(4) Geen bevel vir hervestiging ingevolge hierdie artikel verleen, word uitgevoer alvorens die eienaar nie die vergoeding wat ingevolge subartikel (3) verskuldig is, betaal het nie.

(5) Indien die eienaar nie binne een jaar nadat 'n bevel vir hervestiging uitgevoer is die betrokke grond vir die beoogde landbou-aktiwiteite of ontwikkeling voorgehou aan die Hof gebruik nie, kan die huurarbeider of sy of haar geassosieerdes by die Hof aansoek doen vir die herstel van sy of haar reg om daardie grond te okkupeer en te gebruik.

(6) Die Hof kan, by die aanhoor van verrigtinge ingevolge subartikel (5) ingestel, sodanige bevel verleen as wat die Hof regverdig en billik ag.

Beperkings op uitsetting

9. (1) 'n Huurarbeider wat—

(a) die ouderdom van 65 jaar bereik het, of as gevolg van 'n gebrek nie in staat is om self arbeid aan die eienaar of huurder te voorsien nie; en

(b) nie ingevolge artikel 4 'n persoon aangewys het om in sy of haar plek arbeid te voorsien nie,

word nie op die gronde bedoel in artikel 7(2)(a) uitgesit nie.

(2) By die afsterwe van 'n huurarbeider wat die reg behou het om ingevolge die bepalings van subartikel (1) die plaas te bewoon, kan al sy of haar geassosieerdes 12 kalendermaande kennis gegee word om die plaas te verlaat.

(3) Indien die regte van 'n eienaar onredelik benadeel word deur die toepassing van hierdie artikel, kan hy of sy by die Hof aansoek doen vir billike regshulp en die Hof kan die bevel maak wat die Hof in die omstandighede as regverdig en billik ag.

Effect of order for eviction

- 10.** (1) If the Court makes an order for eviction in terms of section 7—
- (a) the Court shall order the owner to pay compensation to the extent that it is just and equitable; and
 - (b) the Court may order the owner to give the labour tenant a fair opportunity to—
 - (i) demolish such structures and improvements as were erected by the labour tenant and his or her associates or predecessors, and to remove materials so salvaged; and
 - (ii) tend a crop to which he or she is entitled, until it is ripe and thereafter to reap and remove it.
- (2) The compensation referred to in subsection (1) shall be determined by the Court as being just and equitable, taking into account—
- (a) the replacement value of such structures and improvements;
 - (b) the value of materials which the labour tenant may remove;
 - (c) the value of materials supplied by the owner or his or her predecessors for the erection of such structures and improvements;
 - (d) if the labour tenant has not been given the opportunity to remove the crop, the value of the crop; and
 - (e) the circumstances which gave rise to the eviction, including the conduct of the parties.
- (3) No order for eviction made in terms of section 7 may be executed before the owner has paid the compensation which is due in terms of subsection (1).

Notice of intended eviction

- 11.** (1) An owner who intends to evict a person in terms of the provisions of this Chapter, shall give the labour tenant and the Director-General not less than two calendar months' written notice of his or her intention to obtain an order for eviction.
- (2) The notice referred to in subsection (1) shall, in addition to any prescribed particulars, also contain the grounds on which such intended eviction is based.
- (3) The Director-General shall during the period referred to in subsection (1) convene a meeting between the labour tenant and the owner in order to attempt to mediate a settlement of the dispute between the labour tenant and owner.

Reinstatement

- 12.** (1) A person who—
- (a) in terms of section 3 would have had a right to occupy and use land if the provisions of this Act had been in force on 2 June 1995; and
 - (b) between 2 June 1995 and the commencement of this Act vacated a farm or was for any reason or by any process evicted,
- may institute proceedings in the Court for an order of reinstatement of such rights.
- (2) The Court may, subject to such conditions as the Court may impose, make an order—
- (a) that a person referred to in subsection (1) be regarded as a labour tenant or his or her associate for the purposes of this Act;
 - (b) for the reinstatement of a labour tenant or his or her associate on such terms as it deems just;
 - (c) for the payment of compensation, having regard to the provisions of section 10; and
 - (d) for costs.
- (3) Where the person referred to in subsection (1) was evicted in terms of an order of a court—
- (a) the proceedings shall be instituted within one year of the commencement of this Act;
 - (b) the Court shall in addition to any other factors which it deems just and equitable, take into account—
 - (i) whether the order of eviction would have been granted if the proceedings had been instituted after the commencement of this Act; and
 - (ii) whether the person ordered to be evicted was effectively represented in those proceedings, either by himself or herself or by another person.

Gevolg van uitsettingsbevel

10. (1) Indien die Hof 'n bevel vir uitsetting ingevolge artikel 7 verleen—
- (a) moet die Hof die eienaar beveel om vergoeding te betaal wat regverdig en billik is; en
- 5 (b) kan die Hof die eienaar beveel om die huurarbeider 'n billike geleentheid te gee om—
- (i) daardie strukture en verbeterings wat deur die huurarbeider en sy of haar geassosieerdes of voorgangers aangebring is, af te breek en materiaal wat so herwin is te verwyder; en
- 10 (ii) 'n oes, waarop hy of sy geregtig is, op te pas totdat dit ryp is en daarna af te oes en te verwyder.
- (2) Die vergoeding in subartikel (1) bedoel, moet deur die Hof as synde regverdig en billik bepaal word, met inagneming van—
- (a) die vervangingswaarde van daardie strukture en verbeterings;
- 15 (b) die waarde van materiaal wat die huurarbeider kan verwyder;
- (c) die waarde van materiaal deur die eienaar of sy of haar voorgangers verskaf vir die oprigting van sodanige strukture en verbeterings;
- (d) indien die huurarbeider nie die geleentheid gegun is om die oes te verwyder nie, die waarde van die oes; en
- 20 (e) die omstandighede wat tot die uitsetting aanleiding gegee het, met inbegrip van die gedrag van die partye.
- (3) Geen uitsettingsbevel ingevolge artikel 7 verleen, mag uitgevoer word nie, alvorens die eienaar die vergoeding, wat ingevolge subartikel (1) verskuldig is, betaal het nie.

25 Kennisgewing van voorgenome uitsetting

11. (1) 'n Eienaar, wat van voorneme is om 'n persoon kragtens die bepalinge van hierdie Hoofstuk uit te sit, moet die huurarbeider en die Direkteur-generaal minstens twee kalendermaande skriftelik kennis gee van sy of haar voorneme om 'n uitsettingsbevel te verkry.
- 30 (2) Die kennisgewing in subartikel (1) bedoel, moet benewens enige voorgeskrewe besonderhede, ook die gronde waarop die voorgenome uitsetting berus, bevat.
- (3) Die Direkteur-generaal moet gedurende die tydperk bedoel in subartikel (1) 'n vergadering tussen die huurarbeider en die eienaar belê ten einde te poog om 'n skikking van die dispuut tussen die huurarbeider en eienaar te bemiddel.

35 Herstel

12. (1) 'n Persoon wat—
- (a) die reg sou gehad het om grond ingevolge artikel 3 te bewoon en te gebruik indien die bepalinge van hierdie Wet op 2 Junie 1995 in werking was; en
- 40 (b) tussen 2 Junie 1995 en die inwerkingtreding van hierdie Wet 'n plaas ontruim het of om enige rede of ingevolge enige proses uitgesit is,
- kan verrigtinge by die Hof instel vir 'n bevel van herstel van sodanige regte.
- (2) Die Hof kan, behoudens die voorwaardes wat die Hof bepaal, 'n bevel maak—
- (a) dat 'n persoon bedoel in subartikel (1) vir doeleindes van hierdie Wet as 'n huurarbeider of sy of haar geassosieerde beskou word;
- 45 (b) vir die herstel van 'n huurarbeider of sy of haar geassosieerde op sodanige voorwaardes as wat die Hof regverdig ag;
- (c) vir die betaling van vergoeding met inagneming van die bepalinge van artikel 10; en
- (d) met betrekking tot koste.
- 50 (3) Indien die persoon bedoel in subartikel (1) ingevolge 'n bevel van 'n hof uitgesit is—
- (a) moet die verrigtinge binne een jaar vanaf die inwerkingtreding van hierdie Wet ingestel word;
- 55 (b) moet die Hof, benewens enige ander faktore wat die Hof regverdig en billik ag, in ag neem—
- (i) of die uitsettingsbevel toegestaan sou gewees het indien die geding na die inwerkingtreding van hierdie Wet aanhangig gemaak sou word; en
- (ii) of die persoon op wie die uitsettingsbevel gerig is op 'n doeltreffende wyse in daardie verrigtinge verteenwoordig was, hetsy deur homself of
- 60 haarself of deur 'n ander persoon.

Pending proceedings

13. (1) The provisions of sections 7 to 10 shall apply to proceedings pending in any court at the commencement of this Act.

(2) Any decision or order made by a court in proceedings referred to in subsection (1), shall be subject to appeal to the Court in the manner provided in the rules. 5

(3) The Court shall have exclusive jurisdiction to hear any appeal against any such decision or order.

(4) The Court may, on the hearing of an appeal in terms of this section, confirm the decision or order or allow the appeal in whole or in part.

Eviction pending application for acquisition of rights in land 10

14. No labour tenant may be evicted while an application by him or her in terms of Chapter III is pending: Provided that the Court may order eviction if it is satisfied that special circumstances exist which make it fair, just and equitable to do so, taking all the circumstances into account.

Urgent proceedings for eviction 15

15. Notwithstanding the other provisions of this Chapter, an owner or lessee may make urgent application for the removal of any person from the farm pending the outcome of proceedings for a final order, and the Court may grant an order for the removal of that person if it is satisfied that—

- (a) there is a real and imminent danger of substantial damage to the owner or lessee or his or her property if the person concerned is not removed from the farm; 20
- (b) there is no other effective remedy available to the owner or lessee; and
- (c) the likely harm to the owner or lessee if an order for removal is not granted, exceeds the likely harm to the person against whom the order is sought, if an order for removal is granted. 25

CHAPTER III***Acquisition of ownership or other rights in land by labour tenant*****Right to acquire land**

16. (1) Subject to the provisions of this Act, a labour tenant or his or her successor may apply for an award of — 30

- (a) the land which he or she is entitled to occupy or use in terms of section 3;
- (b) the land which he or she or his or her family occupied or used during a period of five years immediately prior to the commencement of this Act, and of which he or she or his or her family was deprived contrary to the terms of an agreement between the parties; 35
- (c) rights in land elsewhere on the farm or in the vicinity which may have been proposed by the owner of the farm; and
- (d) such servitudes of right of access to water, rights of way or other servitudes as are reasonably necessary or are reasonably consistent with the rights which he or she enjoys or has previously enjoyed as a labour tenant, 40

or such other compensatory land or rights in land and servitudes as he or she may accept in terms of section 18(5): Provided that the right to apply to be awarded such land, rights in land and servitudes shall lapse if no application is lodged with the Director-General in terms of section 17 within four years of the commencement of this Act. 45

(2) The terms of an agreement whereunder a labour tenant waives the rights conferred on him or her by this section shall not come into operation unless—

- (a) the Director-General has certified that he or she is satisfied that the labour tenant had full knowledge of the nature and extent of his or her rights as well as the consequences of the waiver of such rights; or 50

Hangende gedinge

13. (1) Die bepalings van artikels 7 tot 10 is van toepassing op gedinge wat by die inwerkingtreding van hierdie Wet in enige hof hangend is.

(2) 'n Bevinding of bevel deur die Hof gemaak in verrigtinge in subartikel (1) 5 bedoel, is onderworpe aan appèl na die Hof op die wyse in die reëls voorsien.

(3) Die Hof het uitsluitlike jurisdiksie om 'n appèl teen enige bevinding of bevel aan te hoor.

(4) Die Hof kan, na die aanhoor van 'n appèl ingevolge hierdie artikel, die bevinding of bevel bevestig of die appèl in die geheel of gedeeltelik toestaan.

10 Uitsetting in afwagting van aansoek vir verkryging van regte in grond

14. Geen huurarbeider kan, terwyl 'n aansoek deur hom of haar ingevolge Hoofstuk III hangende is, uitgesit word nie: Met dien verstande dat die Hof uitsetting mag beveel indien die Hof tevrede is dat, met inagneming van alle omstandighede, spesiale omstandighede bestaan wat dit regverdig en billik maak om so te beveel.

15 Dringende verrigtinge vir uitsetting

15. 'n Eienaar of huurder kan ondanks die ander bepalings van hierdie Hoofstuk 'n dringende aansoek om die verwydering van enige persoon vanaf die plaas bring al is die uitslag van 'n geding om 'n finale bevel nog hangende, en die Hof kan 'n bevel vir die verwydering van daardie persoon verleen indien die Hof tevrede is dat—

- 20 (a) daar 'n werklike en dreigende gevaar van wesenlike skade aan die eienaar of huurder of sy of haar eiendom bestaan indien die betrokke persoon nie van die plaas verwyder word nie;
- (b) daar geen ander doeltreffende remedie aan die eienaar of huurder beskikbaar is nie; en
- 25 (c) die waarskynlike skade aan die eienaar of huurder indien 'n bevel vir verwydering nie verleen word nie, groter is as die waarskynlike skade aan die persoon teen wie die bevel aangevra word, indien 'n bevel vir verwydering verleen word.

HOOFTUK III**30 Verkryging van eiendomsreg of ander regte in grond deur huurarbeider****Reg om grond te verkry**

16. (1) Behoudens die bepalings van hierdie Wet, kan 'n huurarbeider of sy of haar opvolger aansoek doen om 'n toekenning van—

- 35 (a) die grond wat hy of sy ingevolge artikel 3 geregtig is om te bewoon of te gebruik;
- (b) die grond wat hy of sy of sy of haar familie gedurende 'n tydperk van vyf jaar onmiddellik voor die inwerkingtreding van hierdie Wet bewoon of gebruik het, en waarvan hy of sy of sy of haar familie in stryd met die bepalings van 'n ooreenkoms tussen die partye ontnem is;
- 40 (c) regte in grond elders op die plaas of in die omgewing wat deur die eienaar van die plaas voorgestel is; en
- (d) die serwitude van reg van toegang tot water, reg van weg of ander serwitude wat redelikerwys noodsaaklik is of redelikerwys bestaanbaar is met die regte wat hy of sy geniet of voorheen as huurarbeider geniet het,
- 45 of die ander vergoënde grond of regte in grond en serwitude wat hy of sy ingevolge artikel 18(5) kan aanvaar, te koop en te laat registreer: Met dien verstande dat die reg om aansoek te doen om 'n toekenning van sodanige grond, regte in grond en serwitude, verval indien geen aansoek binne vier jaar vanaf die inwerkingtreding van hierdie Wet ingevolge artikel 17 by die Direkteur-generaal ingedien word nie.
- 50 (2) Die bepalings van 'n ooreenkoms waarkragtens 'n huurarbeider afstand doen van sy of haar regte wat ingevolge hierdie artikel aan hom of haar verleen word, tree nie in werking nie tensy—
- (a) die Direkteur-generaal gesertifiseer het dat hy of sy tevrede is dat die huurarbeider volle kennis gehad het van die aard en omvang van sy of haar regte sowel as van die gevolge van sodanige afstanddoening; of
- 55

- (b) such terms are incorporated in an order of the Court or an arbitrator appointed in terms of section 19.

Notice of application and initial procedure

17. (1) An application for the acquisition of land and servitudes referred to in section 16 shall be lodged with the Director-General. 5
- (2) On receiving an application in terms of subsection (1), the Director-General shall—
- (a) forthwith give notice of receipt of the application to the owner of the land and to the holder of any other registered right in the land in question;
 - (b) in the notice to the owner, draw his or her attention to the contents of this section and section 18; 10
 - (c) cause a notice of the application to be published in the *Gazette*; and
 - (d) call upon the owner by written request, to furnish him or her within 30 days—
 - (i) with the names and addresses of the holders of all unregistered rights in the land in question, together with a copy of any document in which such rights are contained, or if such rights are not contained in any document, full particulars thereof; 15
 - (ii) with any documents or information in respect of the land in question and the rights in such land as the Director-General may reasonably require. 20
- (3) A notice in terms of subsection (2)(a) or (d), may be given by way of registered mail or through service in the manner provided for the service of summons in the Rules of Court made in terms of the Magistrates' Courts Act, 1944 (Act No. 32 of 1944), read with section 6(3) of the Rules Board for Courts of Law Act, 1985 (Act No. 107 of 1985). 20
- (4) The owner of affected land shall within one calendar month of receipt of the notice referred to in subsection (2), inform the Director-General in writing— 25
- (a) whether he or she admits or denies that the applicant is a labour tenant within the meaning of this Act; and
 - (b) if he or she denies that the applicant is a labour tenant, the grounds on which he or she does so.
- (5) If the owner fails to inform the Director-General within the period referred to in subsection (4) that he or she denies that the applicant is a labour tenant, such failure shall constitute rebuttable evidence that the applicant is a labour tenant. 30
- (6) If the owner does not inform the Director-General within the period referred to in subsection (4) that he or she admits that the applicant is a labour tenant, the Director-General shall, at the request of either party, refer the application to the Court. 35
- (7) Any person whose rights are affected by the application shall have the right to participate in the proceedings before the arbitrator and the Court, in the manner provided in the rules.
- (8) Should the owner, without good reason, fail to give to the Director-General any information or documents requested in terms of subsection (2)(d) within 30 days of receipt of a written request— 40
- (a) the Court may order him or her to do so;
 - (b) the Court may make an order for costs against him or her; and
 - (c) he or she shall be liable for any loss which the Director-General or the applicant or any person may suffer as result of such failure, and the Court may, on application by the affected person concerned, give judgement against him or her for such loss. 45

Resolution of claim by agreement

18. (1) An owner of affected land, who informs the Director-General in terms of section 17(4) that he or she admits that the applicant is a labour tenant may, within one calendar month after the date of such admission, submit to the Director-General proposals as to an equitable means of disposing of the application, including but not limited to the acquisition by the labour tenant of rights in land elsewhere on that farm or in the vicinity, or payment to the labour tenant of compensation in lieu of the acquisition of such land. 50
- (2) The Director-General shall forthwith give notice of any proposal referred to in subsection (1), and a copy thereof, to the applicant. 55

- (b) sodanige bepalings ingesluit is in 'n bevel van die Hof of 'n arbiter ingevolge artikel 19 aangestel.

Kennisgewing van aansoek en aanvanklike prosedure

17. (1) 'n Aansoek vir die verkryging van die grond en serwitude in artikel 16 bedoel, word by die Direkteur-generaal ingedien.

(2) By ontvangs van 'n aansoek ingevolge subartikel (1), moet die Direkteur-generaal—

- (a) onverwyld die eienaar van die grond en die houer van enige ander geregi-
streerde reg in daardie grond kennis gee van ontvangs van die aansoek;
10 (b) in die kennisgewing aan die eienaar, sy of haar aandag vestig op die inhoud van hierdie artikel en artikel 18;
(c) 'n kennisgewing van die aansoek in die *Staatskoerant* laat publiseer; en
(d) die eienaar skriftelik uitnoui om hom of haar binne 30 dae te voorsien van—
15 (i) die name en adresse van die houters van alle ongeregisteerde regte in die betrokke grond, tesame met 'n afskrif van enige dokument waarin sodanige regte vervat is, of indien sodanige regte nie aldus in 'n dokument vervat is nie, volledige besonderhede daarvan;
(ii) enige dokumente of inligting ten opsigte van die betrokke grond en die regte in sodanige grond as wat die Direkteur-generaal redelikerwys kan vereis.
20

(3) 'n Kennisgewing ingevolge subartikel (2)(a) of (d) kan by wyse van geregis-
treerde pos geskied, of deur betekening daarvan op die wyse wat deur die Hofreëls,
uitgevaardig kragtens die Wet op Landdroshowe, 1944 (Wet No. 32 van 1944), gelees
met artikel 6(3) van die Wet op die Reëlsraad vir Geregshowe, 1985 (Wet No. 107 van
25 1985), vir betekening van dagvaardings voorgeskryf word.

(4) Die eienaar van geaffekteerde grond moet binne een kalendermaand vanaf
ontvangs van die kennisgewing in subartikel (2) bedoel die Direkteur-generaal
skriftelik in kennis stel—

- (a) of hy of sy erken of ontken dat die applikant 'n huurarbeider binne die
bedoeling van hierdie Wet is; en
30 (b) indien hy of sy ontken dat die applikant 'n huurarbeider is, die gronde waarop hy of sy dit doen.

(5) Indien die eienaar versuim om die Direkteur-generaal binne die tydperk bedoel
in subartikel (4) in kennis te stel dat hy of sy ontken dat die applikant 'n huurarbeider
35 is, is sodanige versuim weerlegbare getuienis dat die applikant 'n huurarbeider is.

(6) Indien die eienaar nie die Direkteur-generaal binne die tydperk bedoel in
subartikel (4) in kennis gestel het dat hy of sy erken dat die applikant 'n huurarbeider
is nie, moet die Direkteur-generaal, op versoek van enige van die twee partye, die
aansoek na die Hof verwys.

40 (7) 'n Persoon wie se regte deur die aansoek geraak word, het die reg om op die wyse in die reëls voorsien, deel te neem aan die verrigtinge voor die arbiter en die Hof.

(8) Indien die eienaar sonder goeie gronde versuim om enige inligting of dokumente
wat ingevolge subartikel (2)(d) versoek word binne 30 dae vanaf ontvangs van 'n
skriftelike versoek aan die Direkteur-generaal te verskaf—

- 45 (a) kan die Hof hom of haar beveel om dit te verskaf;
(b) kan die Hof 'n kostebevel teen hom of haar verleen; en
(c) is hy of sy aanspreeklik vir enige verlies wat die Direkteur-generaal of
applikant of enige ander persoon as gevolg van sodanige versuim kan ly, en
die Hof kan, op aansoek van die betrokke geaffekteerde persoon, uitspraak
50 teen hom of haar vir sodanige verlies gee.

Afhandeling van eis deur ooreenkoms

18. (1) 'n Eienaar van geaffekteerde grond, wat die Direkteur-generaal ingevolge
artikel 17(4) in kennis stel dat hy of sy erken dat die applikant 'n huurarbeider is, kan
binne een kalendermaand vanaf die datum van daardie erkenning voorstelle vir 'n
55 billike wyse vir die afhandeling van die aansoek, insluitend maar nie beperk tot die verkryging deur die huurarbeider van regte in grond elders op daardie plaas of in die omgewing nie, of betaling aan die huurarbeider van vergoeding in die plek van die verkryging van sodanige grond, aan die Direkteur-generaal voorlê.

(2) Die Direkteur-generaal moet onverwyld kennis van enige voorstel in subartikel
60 (1) bedoel en 'n afskrif van sodanige voorstel aan die applikant besorg.

(3) The Director-General may appoint a mediator to assist the applicant and the owner to discuss any such proposal and to arrive at an agreed resolution of the application.

(4) If an agreed resolution is not reached within one calendar month after receipt by the applicant of notice of the proposal, the applicant may continue with his or her original application: Provided that the applicant shall not be obliged to wait for the expiration of a calendar month if the proposal was submitted to the Director-General later than the period referred to in subsection (1). 5

(5) No agreement for the settlement of any application shall be of any effect unless the Director-General has certified that he or she is satisfied that it is reasonable and equitable, or unless it is incorporated in an order of the Court in terms of this Act. 10

(6) The Director-General shall submit any agreement certified by him or her in terms of subsection (5), to the Court.

(7) If—

- (a) the owner does not submit proposals in terms of subsection (1); or
- (b) the applicant rejects a proposal in terms of subsection (4); or 15
- (c) the parties reach an agreement but the Director-General is not satisfied that it is reasonable and equitable,

the Director-General shall, at the request of any party, refer the application to the Court and inform the other parties that he or she has done so.

(8) The parties may, within 30 days of the referral of the application to the Court, make a joint recommendation to the Court as to who should be appointed as the arbitrator. 20

(9) Any nomination referred to in subsection (7) shall be in writing, signed by all the parties, and submitted to the President of the Court.

Initiation of arbitration proceedings 25

19. (1) On referral of an application by the Director-General, the President of the Court or a judge of the Court nominated by him or her shall—

- (a) appoint an arbitrator to hear the application;
- (b) set a date and venue for the hearing of the application;
- (c) give such directions as he or she considers appropriate as to the procedure to be followed or steps to be taken before the hearing takes place; and 30
- (d) take steps to ensure that the parties are notified accordingly, and may order any party—
 - (i) to make discovery under oath of documents in his or her possession; or
 - (ii) to furnish such particulars to his or her application or reply as any other party may reasonably require; or 35
 - (iii) to furnish summaries of any expert testimony which he or she wishes to present at the hearing,

in such manner as may be provided in the rules.

(2) The President of the Court or the judge nominated by him or her may appoint as arbitrator— 40

- (a) a person nominated by the parties in terms of section 18(7); or
- (b) a person on the panel of arbitrators referred to in section 31,

but shall not be obliged to appoint a person nominated by the parties.

Arbitration proceedings 45

20. (1) The President of the Court may make rules to govern the procedure to be followed in arbitrations.

(2) The rules referred to in subsection (1) shall be published in the *Gazette*.

(3) Notwithstanding anything to the contrary in this Act or in the rules referred to in subsection (1), the arbitrator may— 50

- (a) allow the allegations contained in any form or document to be amended;
- (b) if it appears that any party has been incorrectly or defectively cited, correct such error or defect, or order the substitution of a party;
- (c) join any other person on such conditions as the arbitrator deems fit;

(3) Die Direkteur-generaal kan 'n bemiddelaar aanstel om die applikant en die eienaar by te staan om sodanige voorstel te bespreek en 'n ooreengekome oplossing van die aansoek te bereik.

(4) Indien 'n ooreengekome oplossing nie binne een kalendermaand vanaf die ontvangs deur die applikant van kennis van die voorstel bereik word nie, kan die applikant sy of haar oorspronklike aansoek voortsit: Met dien verstande dat die applikant nie verplig is om te wag vir die verstryking van 'n kalendermaand nie indien die voorstel na die tydperk bedoel in subartikel (1) aan die Direkteur-generaal voorgelê is.

(5) Geen ooreenkoms vir die skikking van enige aansoek het enige gevolg nie tensy die Direkteur-generaal gesertifiseer het dat hy of sy tevrede is dat dit billik en regverdig is, of tensy dit in 'n bevel van die Hof ingevolge hierdie Wet vervat is.

(6) Die Direkteur-generaal moet 'n ooreenkoms wat deur hom of haar ingevolge subartikel (5) gesertifiseer is, aan die Hof voorlê.

(7) Indien—

- (a) die eienaar nie voorstelle ingevolge subartikel (1) voorlê nie; of
- (b) die applikant 'n voorstel ingevolge subartikel (4) verwerp; of
- (c) die partye 'n ooreenkoms bereik maar die Direkteur-generaal nie tevrede is dat dit redelik en billik is nie,

moet die Direkteur-generaal, op versoek van enige party, die aansoek na die Hof verwys en die ander partye in kennis stel dat hy of sy dit gedoen het.

(8) Die partye kan binne 30 dae van die verwysing van die aansoek na die Hof, 'n gesamentlike aanbeveling aan die Hof doen oor wie as arbiter aangestel moet word.

(9) Enige nominasie bedoel in subartikel (7) moet skriftelik wees, deur al die partye onderteken, en aan die President van die Hof voorgelê word.

Inisiëring van arbitrasiegeding

19. (1) By verwysing van 'n aansoek deur die Direkteur-generaal moet die President van die Hof of 'n regter van die Hof deur hom of haar genomineer—

- (a) 'n arbiter aanstel om die aansoek aan te hoor;
 - (b) 'n datum en plek vir die verhoor van die aansoek bepaal;
 - (c) die instruksies gee wat hy of sy geskik ag ten opsigte van die prosedure wat gevolg moet word of die stappe wat gedoen moet word voordat die verhoor plaasvind; en
 - (d) stappe doen om te verseker dat die partye dienooreenkomstig in kennis gestel word,
- en kan bedoelde President of regter 'n party gelas—
- (i) om onder eed dokumente in sy of haar besit bloot te lê; of
 - (ii) om sodanige besonderhede ten opsigte van sy of haar aansoek of antwoord te verskaf as wat enige ander party redelikerwys kan versoek; of
 - (iii) om opsommings van enige deskundige getuienis wat hy of sy verlang om by die verhoor voor te hou, te verskaf,
- op die wyse wat die reëls voorsien.

(2) Die President van die Hof of die regter deur hom of haar genomineer kan—

- (a) 'n persoon deur die partye ingevolge artikel 18(7) genomineer; of
 - (b) 'n persoon op die paneel van arbiters in artikel 31 bedoel,
- as arbiter aanstel, maar is nie verplig om 'n persoon wat deur die partye genomineer is, aan te stel nie.

Arbitrasieverrigtinge

20. (1) Die President van die Hof kan reëls maak om die prosedure wat in arbitrasies gevolg moet word, te reël.

(2) Die reëls bedoel in subartikel (1) word in die *Staatskoerant* gepubliseer.

(3) Ondanks andersluidende bepalings in hierdie Wet of in die reëls in subartikel (1) bedoel, kan die arbiter—

- (a) toelaat dat die bewerings, wat in 'n vorm of dokument vervat is, gewysig word;
- (b) indien dit blyk dat 'n party foutiewelik of gebrekkig gesitêr is, daardie fout of gebrek regstel, of die vervanging van 'n party beveel;
- (c) 'n ander persoon op sodanige voorwaardes as wat die arbiter geskik ag, voeg;

- (d) make an order consolidating the disputes pending in separate proceedings;
 - (e) admit any evidence which he or she considers cogent and relevant to the matter being heard by him or her, whether or not such evidence would be admissible in a court of law;
 - (f) call as a witness any person who in his or her opinion may be able to give evidence which will be relevant to the decision on any matter; 5
 - (g) put questions to the parties or their witnesses on any matter relevant to the application, make such enquiries as he or she considers necessary or expedient, inspect any thing or any property to the extent that he or she deems necessary, and in any other reasonable manner act inquisitorially; 10
 - (h) rely on his or her own expert knowledge or experience in any relevant field;
 - (i) propose compromise settlements or agreements for the disposal of the whole or portion of the issues in dispute; and
 - (j) make such interim decisions or awards as he or she considers just: 15
- Provided that the rules of natural justice shall at all times be observed. 15
- (4) Any party may be represented by a person of his or her choice at the arbitration proceedings.
- (5) The arbitrator shall keep such record of the proceedings as he or she considers necessary and desirable: Provided that an arbitrator shall not be required to have the proceedings recorded on tape. 20
- (6) The arbitrator shall make a determination and submit that determination and a written report to the Court.
- (7) The parties in any proceedings before the arbitrator shall be furnished with a copy of the determination and report referred to in subsection (6).
- (8) A report from the arbitrator shall on its production constitute rebuttable evidence of the facts established by him or her. 25

Proceedings before Court

21. (1) The Court may make the determination of an arbitrator referred to in section 20(6), an order of the Court with or without such technical variations as may be appropriate. 30
- (2) If the Court proposes to make any technical variation to the determination submitted by any arbitrator, it shall give the parties to the proceedings notice of such intention, and before making such variation, it shall receive and consider any comments from the parties, in the manner provided in the rules.
- (3) If the Director-General submits to the Court an agreement in terms of section 18(6)— 35
- (a) the Court may make such agreement an order of the Court with or without such technical variations as may be appropriate;
 - (b) and, if the Court proposes to make any technical variations to the agreement, it shall give the parties to the agreement notice of such intention, and before making such variation, it shall receive and consider any comments from the parties, in the manner provided in the rules. 40

Powers of arbitrator and Court

22. (1) An arbitrator and the Court may dismiss an application referred to in section 16: Provided that the arbitrator and the Court shall not dismiss an application if it is found by the arbitrator or the Court, or if it is not in dispute, that the applicant is a labour tenant. 45
- (2) The Court may order that land or a right in land, held by an owner of affected land, be transferred to the applicant.
- (3) The Court may, instead of or in addition to making an order for the transfer of land or a right in land held by the owner of affected land, order that land or a right in land held by another person (including the State) who is willing to have such land or right in land transferred to the applicant, be transferred to such applicant. 50

- (d) 'n bevel maak vir die samevoeging van die geskille wat in afsonderlike gedinge hangende is;
- (e) getuienis wat hy of sy bewyskrachtig en toepaslik op die aangeleentheid wat deur hom of haar aangehoor word, ag, hetsy sodanige getuienis toelaatbaar sou wees in 'n geregshof al dan nie;
- (f) 'n persoon, wat na sy of haar mening in staat kan wees om getuienis wat op die beslissing toepaslik kan wees, te lewer as getuie te roep;
- (g) vrae aan die partye of hulle getuies stel oor enige aangeleentheid wat by die aansoek relevant is, die navrae doen wat hy of sy noodsaaklik of wenslik of dienstig ag, enigiets of enige eiendom ondersoek in die mate wat hy of sy noodsaaklik ag, en op enige ander redelike wyse, inkwisitoriaal optree;
- (h) op sy of haar eie deskundige kennis of ondervinding op 'n toepaslike gebied steun;
- (i) kompromisskikkings of -ooreenkomste voorstel ter afhandeling van die geheel of 'n gedeelte van 'n geskilpunt in dispuut; en
- (j) sodanige tussentydse beslissings of toekennings maak as wat hy of sy regverdig ag.

Met dien verstande dat die reëls van natuurlike geregtigheid te alle tye nagekom moet word.

- (4) 'n Party kan in die arbitrasieverrigtinge deur 'n persoon van sy of haar keuse verteenwoordig word.
- (5) Die arbiter hou die rekord van die verrigtinge wat hy of sy noodsaaklik en wenslik ag: Met dien verstande dat daar nie van 'n arbiter vereis word om die verrigtinge op band te laat opneem nie.
- (6) Die arbiter moet skriftelik aan die Hof verslag doen en aanbeveel op welke wyse 'n aansoek afgehandel behoort te word.
- (7) Die partye tot enige verrigtinge voor 'n arbiter moet voorsien word van 'n afskrif van enige verslag, aanbeveling en konsepbevel deur die arbiter voorgelê.
- (8) 'n Verslag van die arbiter is by oorlegging daarvan weerlegbare getuienis van die feite deur hom of haar vasgestel.

Verrigtinge voor Hof

21. (1) Die Hof kan die bevinding van 'n arbiter bedoel in artikel 20(6) 'n bevel van die Hof maak met of sonder sodanige tegniese aanpassings as wat toepaslik is.

- (2) Indien die Hof van voorneme is om enige tegniese aanpassing aan die bevinding wat deur 'n arbiter voorgelê is, aan te bring, moet die Hof kennis van sodanige voorneme aan die partye tot die verrigtinge gee, en voordat sodanige aanpassings gemaak word, moet die Hof enige kommentaar van die partye ontvang en oorweeg op die wyse in die reëls voorsien.

- (3) Indien die Direkteur-generaal 'n ooreenkoms ingevolge artikel 18(6) aan die Hof voorlê—

- (a) kan die Hof sodanige ooreenkoms 'n bevel van die Hof maak met of sonder sodanige tegniese aanpassings as wat toepaslik is;
- (b) en, indien die Hof van voorneme is om enige tegniese aanpassings aan die ooreenkoms aan te bring, moet die Hof die partye tot die verrigtinge kennis van sodanige voorneme gee, en alvorens sodanige aanpassings aangebring word, moet die Hof enige kommentaar van die partye ontvang en oorweeg op die wyse in die reëls voorsien.

Bevoegdhede van arbiter en Hof

- 22. (1) 'n Arbiter en die Hof kan 'n aansoek bedoel in artikel 16 van die hand wys: Met dien verstande dat die arbiter en die Hof nie 'n aansoek van die hand wys nie indien die arbiter of die Hof bevind dat die applikant 'n huurarbeider is, of indien dit nie in geskil is nie.

(2) Die Hof kan beveel dat grond of 'n reg in grond, wat deur die eienaar van geaffekteerde grond gehou word, aan die applikant oorgedra word.

- (3) Die Hof kan, in plaas van of bykomstig tot die verlening van 'n bevel vir die oordrag van grond of 'n reg in grond wat deur die eienaar van geaffekteerde grond gehou word, beveel dat grond of 'n reg in grond, wat deur 'n ander persoon (met inbegrip van die Staat) gehou word en wat bereid is om sodanige grond of reg in grond aan die applikant te laat oordra, aan die applikant oorgedra word.

(4) The Court may make an order or award, and an arbitrator may make a determination, on the following matters:

- (a) Whether the applicant is a labour tenant, if that is in dispute;
- (b) the nature, location and extent of any land or right in land which is to be awarded to an applicant, which may include undivided shares in grazing land; 5
- (c) such servitudes of access to water or rights of way or other servitudes as are reasonably necessary or are reasonably consistent with the rights which the applicant or the owner of the affected land enjoys or has previously enjoyed;
- (d) the compensation to be paid by the applicant to the owner of affected land or to a person other than the owner whose rights are affected by the 10 determination, order or award;
- (e) the manner and period of payment of compensation;
- (f) compensation which shall be paid to the applicant in lieu of the transfer of land or a right in land; and
- (g) other matters which, in the opinion of the arbitrator or the Court, need to be 15 regulated by an order or award of the Court, or by a determination of an arbitrator.

(5) In determining the nature of the order which is to be made the Court shall have regard to—

- (a) the desirability of assisting labour tenants to establish themselves on farms on 20 a viable and sustainable basis;
- (b) the achievement of the goals of this Act;
- (c) the requirements of equity and justice;
- (d) the willingness of the owner of affected land and the applicant to make a contribution, which is reasonable and within their respective capacities, to the 25 settlement of the application in question; and
- (e) the report and any determination made by an arbitrator appointed in terms of section 19(1)(a).

Owner's right to compensation

23. (1) The owner of affected land or any other person whose rights are affected shall 30 be entitled to just and equitable compensation as prescribed by the Constitution for the acquisition by the applicant of land or a right in land.

(2) The amount of compensation shall, failing agreement, be determined by the arbitrator or the Court.

(3) Compensation shall, failing agreement, be paid in such manner and within such 35 period as the arbitrator or the Court may determine as just and equitable.

Failure to pay compensation

24. (1) If the applicant does not make any payment due in terms of section 23, the owner of the affected land may give the applicant written notice to make such payment.

(2) If the applicant fails to make the payment within three calendar months of receipt 40 of the notice referred to in subsection (1), the owner of the affected land may apply to the Court for an order to declare the previous order of the arbitrator or the Court null and void.

(3) The Court may, after hearing an application in terms of subsection (2), make such order as it deems just and equitable: Provided that the previous order made by the 45 arbitrator or the Court shall not be declared null and void unless the owner of the affected land and any other person who has received compensation from the applicant in respect of the affected land has paid or has given security for the payment of the amounts which he or she has received from the applicant and the Minister, respectively.

- (4) Die Hof kan 'n bevel of toekenning verleen, en 'n arbiter kan 'n bevinding maak, oor die volgende aangeleenthede:
- (a) Of die applikant 'n huurarbeider is, indien dit in geskil is;
 - (b) die aard, ligging en omvang van grond of 'n reg in grond wat aan 'n applikant toegeken staan te word, wat onverdeelde aandeel in weiveld kan insluit;
 - (c) die serwitute van toegang tot water of regte van weg of ander serwitute wat redelikerwys noodsaaklik of redelikerwys bestaanbaar is met die regte wat die applikant of die eienaar van die geaffekteerde grond geniet of voorheen geniet het;
 - (d) die vergoeding wat deur die applikant aan die eienaar van geaffekteerde grond of aan 'n ander persoon as die eienaar wie se regte deur die beslissing, bevel of toekenning geraak word, betaalbaar is;
 - (e) die wyse en tydsduur van betaling van vergoeding;
 - (f) vergoeding wat aan die applikant betaal moet word in die plek van grond of 'n reg in grond; en
 - (g) ander aangeleenthede wat, na mening van die arbiter of die Hof, deur 'n bevel of toekenning van die Hof, of deur 'n bevinding van 'n arbiter, gereël behoort te word.
- (5) By die bepaling van die aard van die bevel wat gemaak staan te word, moet die Hof—
- (a) die wenslikheid om aan huurarbeiders bystand te verleen om hulleself op 'n lewensvatbare en volhoubare grondslag op plase te vestig;
 - (b) die bereiking van die doelstellings van hierdie Wet;
 - (c) die vereistes van billikheid en regverdigheid;
 - (d) die bereidwilligheid van die eienaar van geaffekteerde grond en die applikant om 'n bydrae te maak, wat redelik en binne hulle onderskeie vermoëns is, ter skikking van die betrokke aansoek; en
 - (e) die verslag en enige aanbevelings gemaak deur 'n arbiter wat deur die Hof ingevolge artikel 19(1)(a) aangestel is,
- in ag neem.

Eienaar se reg tot vergoeding

23. (1) Die eienaar van geaffekteerde grond of enige ander persoon wie se regte geraak word, is geregtig op regverdige en billike vergoeding, soos voorgeskryf in die Grondwet vir die verkryging van grond of 'n reg in grond deur die applikant.
- (2) Die bedrag van die vergoeding word by gebrek aan ooreenkoms deur die arbiter of die Hof bepaal.
- (3) Vergoeding word by gebrek aan ooreenkoms op die wyse en binne die tydperk betaal wat die arbiter of die Hof as regverdig en billik bepaal.

Versuim om vergoeding te betaal

24. (1) Indien die applikant versuim om 'n betaling wat kragtens artikel 23 verskuldig is, te maak, kan die eienaar van die geaffekteerde grond die applikant skriftelik kennis gee om sodanige betaling te maak.
- (2) Indien die applikant versuim om binne drie kalendermaande vanaf ontvangs van die kennisgewing in subartikel (1) bedoel, die betaling te maak, kan die eienaar van die geaffekteerde grond by die Hof aansoek doen om 'n bevel dat die vorige bevel van die arbiter of die Hof nietig is.
- (3) Die Hof kan, na aanhoor van 'n aansoek ingevolge subartikel (2), 'n bevel maak wat die Hof regverdig en billik ag: Met dien verstande dat die vorige bevel deur die arbiter of die Hof nie nietig verklaar word nie tensy die eienaar van die geaffekteerde grond en enige ander persoon wat vergoeding vanaf die applikant ten opsigte van die geaffekteerde grond ontvang het, aan die applikant en die Minister die bedrae wat hy of sy van hulle onderskeidelik ontvang het, betaal het of sekerheid vir betaling verskaf het.

Land subject to mortgage bonds or deeds of sale

25. (1) If any land acquired under this Act was, immediately prior to the date of such acquisition, encumbered by a registered mortgage bond or subject to a deed of sale, the applicant shall not pay to the owner of the affected land any part of the compensation money except on terms agreed to by the owner and the mortgagee or buyer, or in accordance with an order of the Court in terms of subsection (2). 5

(2) If the owner of the affected land and the mortgagee or buyer fail to conclude an agreement in terms of subsection (1), any of the said persons may apply to the Court for an order whereby the applicant is directed to pay out the compensation money as the Court may determine. 10

(3) The Court may, on hearing an application in terms of subsection (2), make such order, including an order for costs, as it deems fit.

Advances or subsidies

26. (1) The Minister shall, from moneys appropriated by Parliament for that purpose, grant advances or subsidies— 15

(a) for the acquisition of land or rights in land by labour tenants; and

(b) for the development of land occupied or to be occupied by labour tenants.

(2) The advances or subsidies referred to in subsection (1) may be applied to the acquisition by labour tenants of affected land, or any other land, and of any right in such land. 20

Application for advance or subsidy

27. (1) A labour tenant, who has a right to acquire land in terms of this Act, may apply to the Minister for an advance or subsidy referred to in section 26.

(2) In determining the amount and conditions of any advance or subsidy to be granted in terms of subsection (1), the Minister shall have regard *inter alia* to the desirability of assisting labour tenants to purchase land in accordance with any order granted by the Court. 25

(3) Advances or subsidies referred to in section 26 may also, subject to such conditions as the Minister may determine, be applied to the acquisition of land or rights in land by former labour tenants and persons who have been required to leave a farm in accordance with the provisions of section 9(2). 30

Notes of orders of Court

28. (1) After all compensation due in terms of section 23(2) has been paid by the applicant, the order of the Court referred to in section 21(1) or (3)(a) may be lodged with the Registrar in the prescribed manner to be noted in his or her registers in respect of the land unit of which the affected land forms part, and in respect of all land units against and in favour of which servitudes have been awarded. 35

(2) Any land awarded to the applicant and real rights in respect of any servitudes awarded to the applicant shall vest in the applicant when the order of the Court is noted against the registers of the land concerned as referred to in subsection (1). 40

(3) Should the owner or any person holding a right in affected land sell or otherwise dispose of such land or his or her right in such land before any proceedings pending in the Court have been finalised and before any order which the Court may have made has been noted in the registers of the Registrar in terms of subsection (1), all his or her rights and obligations in respect of such proceedings and in respect of any order of the Court shall devolve upon his or her successors in title. 45

Grond onderhewig aan verbande of koopkontrakte

25. (1) Indien grond wat kragtens hierdie Wet verkry is, onmiddellik voor die datum van sodanige verkryging deur 'n geregistreerde verband beswaar was of onderhewig was aan 'n koopkontrak, betaal die applikant nie enige gedeelte van die vergoedingsgeld aan die eienaar van die geaffekteerde grond nie, behalwe op voorwaardes waartoe die eienaar en die verbandhouer of koper ooreenkom, of in ooreenstemming met 'n bevel van die Hof ingevolge subartikel (2).

(2) Indien die eienaar van die geaffekteerde grond en die verbandhouer of koper versuim om 'n ooreenkoms ingevolge subartikel (1) te sluit, kan enige van die genoemde persone by die Hof aansoek doen om 'n bevel waarkragtens die applikant beveel word om die vergoedingsgeld, soos wat die Hof bepaal, uit te betaal.

(3) Die Hof kan, by aanhoring van 'n aansoek ingevolge subartikel (2), die bevel uitreik, met inbegrip van 'n kostebevel, wat die Hof gepas ag.

Voorskotte of subsidies

26. (1) Die Minister moet, uit geld vir daardie doel deur die Parlement bewillig, voorskotte of subsidies toeken vir—

(a) die verkryging van grond of regte in grond deur huurarbeiders; en

(b) die ontwikkeling van grond wat deur huurarbeiders geokkupeer word of geokkupeer staan te word.

(2) Die voorskotte of subsidies in subartikel (1) bedoel, kan gebruik word vir die verkryging deur huurarbeiders, van geaffekteerde grond of enige ander grond en van enige reg in sodanige grond.

Aansoek om voorskot of subsidie

27. (1) 'n Huurarbeider wat die reg het om grond ingevolge hierdie Wet te verkry, kan by die Minister aansoek doen om 'n voorskot of subsidie in artikel 26 bedoel.

(2) By die bepaling van die bedrag en voorwaardes van enige voorskot of subsidie wat ingevolge subartikel (1) toegeken staan te word, moet die Minister onder andere die wenslikheid daarvan om huurarbeiders te ondersteun om grond ooreenkomstig 'n bevel deur die Hof verleen, te koop, in ag neem.

(3) Voorskotte of subsidies in artikel 26 bedoel, kan ook, onderworpe aan die voorwaardes wat die Minister bepaal, aangewend word vir die verkryging van grond of regte in grond deur voormalige huurarbeiders en persone van wie vereis is om 'n plaas ooreenkomstig die bepalings van artikel 9(2) te verlaat.

Aantekening van hofbevele

28. (1) Nadat alle vergoeding wat ingevolge artikel 23(2) verskuldig is deur die applikant betaal is, kan die bevel van die Hof in artikel 21(1) of (3)(a) bedoel by die Registrateur op die voorgeskrewe wyse ingedien word om aangeteken te word in sy of haar registers ten opsigte van die grondeenheid waarvan die geaffekteerde grond deel uitmaak, en ten opsigte van alle grondeenhede waarteen en ten gunste waarvan serwitude toegeken is.

(2) Grond en persoonlike regte ten opsigte van serwitude wat aan die applikant toegeken is, vestig in die applikant wanneer die bevel van die Hof teen die registers van die betrokke grond, soos bedoel in subartikel (1), aangeteken word.

(3) Indien die eienaar of enige persoon wat 'n reg in geaffekteerde grond het sodanige grond of sy of haar reg in sodanige grond verkoop of andersins vervreem voordat enige verrigtinge wat hangend in die Hof is, afgehandel is, en voordat 'n bevel wat die Hof sou kon maak teen die registers van die Registrateur ingevolge subartikel (1) aangeteken is, word al sy of haar regte en verpligtinge ten opsigte van sodanige verrigtinge en ten opsigte van enige bevel van die Hof op sy of haar regsopvolgers oorgedra.

CHAPTER IV***The Court and Arbitrators*****Jurisdiction**

29. The Court shall have jurisdiction in terms of this Act throughout the Republic and shall have all the ancillary powers necessary or reasonably incidental to the performance of its functions in terms of this Act, including the power to grant interlocutory orders and interdicts, and shall have all such powers in relation to matters falling within its jurisdiction as are possessed by a provincial division of the Supreme Court having jurisdiction in civil proceedings at the place where the affected land is situated, including the powers of such a division in relation to any contempt of the Court.

Application of provisions of Restitution of Land Rights Act

30. (1) The provisions of sections 24, 30, 31, 32, 37 and 38 of the Restitution of Land Rights Act, 1994 (Act No. 22 of 1994), shall apply *mutatis mutandis* to the performance by the Court of its functions in terms of this Act: Provided that the reference to the Commission on Restitution of Land Rights in section 32(3) of the said Act shall for the purposes of this Act be deemed to be a reference to the Director-General.

(2) Any party may appear before the Court either in person or represented by an advocate or attorney.

Panel of arbitrators

31. (1) The Minister shall in consultation with the Minister of Justice compile a panel of persons from whom arbitrators shall be appointed in terms of section 19(2)(b).

(2) An arbitrator shall be a person who, by virtue of his or her training or experience, has skills and knowledge relevant to issues which are to be determined in terms of Chapters III and IV.

(3) An arbitrator who is not in the full-time employ of the State shall, from moneys appropriated by Parliament for that purpose, be paid such remuneration and allowances for the services performed by him or her as may be determined by the Minister in consultation with the Minister of Finance.

Powers of review

32. The Court shall have the same powers as the Supreme Court to review an act, omission or decision of any functionary acting in terms of this Act or purporting to act in terms of this Act or of any court in respect of proceedings contemplated in section 13 or of any arbitrator in respect of proceedings taking place before him or her in terms of section 33(3), and shall exercise such powers to the exclusion of the provincial and local divisions of the Supreme Court.

Additional powers of arbitrator and Court

33. (1) An arbitrator or the Court may, in addition to the power to make other orders in terms of this Act—

- (a) order that the land and servitudes contemplated in section 16 shall be subject to indigenous law and custom;
- (b) order that land, used commonly or jointly by the applicant, the owner and any other person, be registered in undivided shares in the name of the owner, the labour tenant and other persons specified by the arbitrator or the Court;
- (c) determine conditions which must be fulfilled before land may be registered in the name of a labour tenant;
- (d) if a labour tenant is required to make any payment before the land is registered in his or her name, determine the time for and method of such payment;
- (e) direct how the orders of the arbitrator or the Court shall be carried out,

HOOFSTUK IV

Die Hof en Arbiters

Jurisdiksie

29. Die Hof het ingevolge hierdie Wet regdeur die Republiek jurisdiksie en het al die bykomende bevoegdhede wat noodsaaklikerwys of redelikerwys verband hou met die verrigting van sy werksaamhede ingevolge hierdie Wet, met inbegrip van die bevoegdheid om tussentydse bevele en interdikte toe te staan, en het alle bevoegdhede ten opsigte van aangeleenthede wat binne sy jurisdiksie val as wat die provinsiale afdeling van die Hooggeregshof wat jurisdiksie het in siviele gedinge in die gebied waar die geaffekteerde grond geleë is, met inbegrip van die bevoegdhede van sodanige afdeling ten opsigte van minagting van die Hof, oor beskik.

Toepassing van bepalings van Wet op Herstel van Grondregte

30. (1) Die bepalings van artikels 24, 30, 31, 32, 37 en 38 van die Wet op Herstel van Grondregte, 1994 (Wet No. 22 van 1994), is *mutatis mutandis* van toepassing by die verrigting van die werksaamhede van die Hof ingevolge hierdie Wet: Met dien verstande dat die verwysing na die Kommissie op Herstel van Grondregte in artikel 32(3) van genoemde Wet vir die doeleindes van hierdie Wet geag word 'n verwysing na die Direkteur-generaal te wees.

- (2) 'n Party kan persoonlik of by wyse van verteenwoordiging deur 'n advokaat of prokureur voor die Hof verskyn.

Paneel van arbiters

31. (1) Die Minister moet in oorleg met die Minister van Justisie 'n paneel van persone saamstel waaruit arbiters ingevolge artikel 19(2)(b) aangestel word.

- (2) 'n Arbitser moet 'n persoon wees wat, as gevolg van sy of haar opleiding of ondervinding, oor bekwaamhede en kennis beskik wat relevant is tot die geskilpunte wat ingevolge Hoofstukke III en IV besleg moet word.

- (3) 'n Arbitser wat nie in die heeltydse diens van die Staat is nie, word uit geld vir daardie doel deur die Parlement bewillig, die vergoeding en toelaes vir dienste deur hom of haar gelewer, betaal wat die Minister in oorleg met die Minister van Finansies bepaal.

Hersieningsbevoegdheid

32. Die Hof het dieselfde bevoegdhede as die Hooggeregshof, om 'n handeling, late of beslissing van 'n funksionaris wat kragtens hierdie Wet optree of voorgee om kragtens hierdie Wet op te tree, of van enige hof ten opsigte van verrigtinge beoog in artikel 13, of van enige arbitser ten opsigte van verrigtinge wat voor hom of haar plaasvind ingevolge artikel 33(3), te hersien, en oefen daardie bevoegdhede tot uitsluiting van die provinsiale en plaaslike afdelings van die Hooggeregshof uit.

Bykomende bevoegdhede van arbitser en Hof

33. (1) 'n Arbitser of die Hof kan, benewens die bevoegdheid om ander bevele ingevolge hierdie Wet te maak—

- (a) beveel dat die grond of servitute in artikel 16 beoog, onderworpe is aan inheemse reg en gebruik;
- (b) beveel dat grond wat gemeenskaplik of gesamentlik deur die applikant, die eienaar en enige ander persoon gebruik word, in onverdeelde aandele in die naam van die eienaar, huurarbeider en ander persone deur die arbitser of die Hof vermeld, geregistreer word;
- (c) voorwaardes neerlê waaraan voldoen moet word alvorens grond in die naam van 'n huurarbeider geregistreer kan word;
- (d) indien daar van die huurarbeider verwag word om 'n betaling te maak alvorens die grond in sy of haar naam geregistreer word, die tyd en wyse waarop sodanige betaling moet geskied, bepaal;
- (e) gelas hoe die bevele van die arbitser of die Hof uitgevoer moet word, met

including the setting of time limits for the implementation of such orders;

(f) make such orders for costs as it deems just.

(2) The Court shall have jurisdiction and the necessary or reasonably incidental powers to determine any justiciable dispute which arises from the provisions of this Act.

(3) The President of the Court or a judge of the Court nominated by him or her may determine that proceedings which have been instituted in the Court for the eviction of a labour tenant or his or her associate shall take place before an arbitrator appointed by him or her. 5

(4) If the President of the Court or a judge of the Court makes a determination in terms of subsection (3) the arbitrator so appointed shall have all of the powers of the Court in relation to those proceedings. 10

(5) Any decision, order or determination made by an arbitrator in terms of this Act shall be subject to appeal to the Court in the manner provided in the rules.

Application to Court for further directives or orders

34. A party who is of the opinion that an order of an arbitrator or the Court has not been fully or timeously complied with, may make application to the Court for the issue of further directives or orders. 15

Effect of order of arbitrator or Court

35. For the purposes of the Deeds Registries Act, 1937 (Act No. 47 of 1937), an order of the Court shall have the same force as an order of the Supreme Court. 20

CHAPTER V

Miscellaneous provisions

Mediation

36. (1) The Director-General may appoint one or more persons with expertise in relation to dispute resolution to facilitate meetings of interested parties, and to attempt to mediate and settle a dispute: Provided that the parties may at any time during the course of mediation or negotiation, by agreement, appoint another person to mediate the dispute. 25

(2) A person appointed in terms of subsection (1) who is not in the full-time service of the State may, from moneys appropriated by Parliament for that purpose, be paid such remuneration and allowances as may be determined by the Minister in consultation with the Minister of Finance for the services performed by him or her. 30

(3) All discussions, disclosures and submissions which take place or are made during the mediation process shall be privileged, unless the parties agree to the contrary.

Provision of technical information to parties 35

37. The Director-General shall take reasonable steps to ensure that, at the request of interested parties to applications lodged or to be lodged in terms of section 17(1), cadastral and other technical information is made available.

Deeds registration

38. (1) As soon as possible after an order of the Court has been noted by the Registrar in his or her registers in respect of the land units concerned, the Director-General shall— 40

(a) cause any diagrams necessary for the transfer of the awarded land and the registration of the awarded servitudes to be prepared and approved by the relevant Surveyor-General;

(b) cause any awarded land to be transferred to the applicant in terms of section 31 of the Deeds Registries Act, 1937 (Act No. 47 of 1937), which section shall *mutatis mutandis* apply: Provided that— 45

(i) all references to “transferee” shall be deemed to be references to the applicant;

(ii) all references to “notice of expropriation” shall be deemed to be references to the relevant order of the Court containing the award; 50

inbegrip van die bepaling van sperdatums vir die implementering van sodanige bevel;

(f) die kostebevel maak wat die Hof regverdig ag.

(2) Die Hof het jurisdiksie en enige noodsaaklike of redelike bykomende bevoegd-
5 hede om oor enige regspraak wat uit die bepalings van hierdie Wet ontstaan, te beslis.

(3) Die President van die Hof of 'n regter van die Hof deur hom of haar aangewys, kan bepaal dat verrigtinge wat by die Hof vir die uitsetting van 'n huurarbeider of sy of haar geassosieerde ingestel is, moet plaasvind voor 'n arbiter deur hom of haar aangestel.

10 (4) Indien die President van die Hof of 'n regter van die Hof 'n bepaling ingevolge subartikel (3) doen, het die arbiter aldus aangestel al die bevoegdhede van die Hof vir doeleindes van daardie verrigtinge.

(5) 'n Besluit, bevel of bevinding van 'n arbiter ingevolge hierdie Wet is onderhewig aan appèl na die Hof op die wyse in die reëls voorsien.

15 Aansoek by Hof vir verdere voorskrifte of bevel

34. 'n Party wat van mening is dat daar nie ten volle of betyds aan 'n bevel van 'n arbiter of die Hof voldoen is nie, kan by die Hof aansoek doen om die uitreiking van verdere voorskrifte of bevel.

Gevolg van bevel van arbiter of Hof

20 35. Vir die doeleindes van die Registrasie van Aktes Wet, 1937 (Wet No. 47 van 1937), het 'n bevel van die Hof dieselfde krag as 'n bevel van die Hooggeregshof.

HOOFTUK V

Diverse bepalings

Bemiddeling

25 36. (1) Die Direkteur-generaal kan een of meer persone met kundigheid in geskilbeslegting aanstel om vergaderings van belanghebbende partye te fasiliteer en te poog om 'n geskil te bemiddel en te skik: Met dien verstande dat die partye te eniger tyd gedurende die verloop van bemiddeling of onderhandeling, by ooreenkoms 'n ander persoon kan aanstel om die geskil te bemiddel.

30 (2) 'n Persoon wat ingevolge subartikel (1) aangestel word en wat nie in die heeltidse diens van die Staat is nie, kan uit geld vir daardie doel deur die Parlement bewillig, die besoldiging en toelaes vir dienste deur hom of haar gelewer, betaal word wat die Minister in oorleg met die Minister van Finansies bepaal.

(3) Alle besprekings, onthullings en voorleggings wat gedurende die bemiddelings-
35 proses plaasvind of gedoen word, is gepriviligeerd tensy die partye anders ooreenkom.

Voorsiening van tegniese inligting aan partye

37. Die Direkteur-generaal moet redelike stappe doen om te verseker dat kadastrale en ander tegniese inligting, op versoek van belanghebbende partye by aansoeke wat krachtens artikel 17(1) ingedien is of ingedien staan te word, verskaf word.

40 Akteregistrasie

38. (1) So gou doenlik nadat 'n bevel van die Hof deur die Registrateur in sy of haar registers ten opsigte van die betrokke grondeenhede aangeteken is, moet die Direkteur-generaal—

45 (a) kaarte wat benodig word vir die oordrag van die toegekende grond en die registrasie van die toegekende serwitute laat opstel en goedkeur deur die betrokke Landmeter-generaal;

(b) toegekende grond aan die applikant laat oordra ingevolge artikel 31 van die Registrasie van Aktes Wet, 1937 (Wet No. 47 van 1937), welke artikel *mutatis mutandis* van toepassing is: Met dien verstande dat—

50 (i) alle verwysings na "transportnemer" geag word verwysings na die applikant te wees;

(ii) alle verwysings na "kennisgewing van onteiening" geag word verwy-

- (iii) the Director-General may perform all functions and sign all documents required in terms of section 31 of the Deeds Registries Act to achieve transfer of the land on behalf of the applicant;
- (c) cause any awarded servitude to be registered in favour of the applicant in terms of section 32 of the Deeds Registries Act, 1937 which section shall *mutatis mutandis* apply, provided that— 5
 - (i) all references to “cessionary” shall be deemed to be references to the applicant;
 - (ii) all references to “notice of expropriation” shall be deemed to be references to the relevant order of the Court containing the award; 10
 - (iii) the Director-General may perform all functions and sign all documents required in terms of section 32 of the Deeds Registries Act to achieve registration of the servitude on behalf of the applicant.
- (2) The Minister may direct that any transfer duty, stamp duty or fees in respect of— 15
 - (a) the preparation and approval of survey diagrams; or
 - (b) the transfer of land; or
 - (c) the registration of servitudes,
 in terms of this Act, shall be defrayed in full or in part from money appropriated by Parliament for that purpose.
- (3) The Minister may, in consultation with the Minister of Finance, direct that no 20
 transfer duty or stamp duty contemplated in subsection (2) shall be paid in respect of a particular transaction under this Act.

Attachment of or other prejudice to right to claim right in land

39. The right of a labour tenant to apply to buy land or a right in land in terms of this Act— 25
- (a) shall not be capable of being attached in terms of an order of any court or in terms of section 55 of the Land Bank Act, 1944 (Act No. 13 of 1944);
 - (b) shall not be affected by an agreement entered into in terms of section 38 of the Agricultural Credit Act, 1966 (Act No. 28 of 1966); and
 - (c) shall not be regarded as an asset in terms of the Insolvency Act, 1936 (Act No. 30 24 of 1936).

Non-application of certain laws

40. If the Court or an arbitrator orders that any land or right in land or servitude be transferred to or awarded to or registered in the name of an applicant, the land in question shall not be subject to the provisions of the Subdivision of Agricultural Land 35 Act, 1970 (Act No. 70 of 1970), or any other law regulating the subdivision of land.

Regulations

41. The Minister may make regulations regarding—
- (a) any matter required or permitted to be prescribed in terms of this Act; and
 - (b) generally, all matters which are reasonably necessary or expedient to be 40 prescribed in order to achieve the objects of this Act.

Delegation of powers

42. (1) The Minister may, either in general or in a particular case or in cases of a particular nature, delegate any power conferred upon him or her by or under this Act, except the powers conferred upon him or her by section 41, to any officer of the 45 Department of Land Affairs.
- (2) A delegation under subsection (1) shall not prevent the Minister from exercising the power himself or herself.

- sings na die betrokke bevel van die Hof waarin die toekenning vervat is, te wees;
- (iii) die Direkteur-generaal alle werksaamhede kan verrig en alle dokumentasie kan onderteken wat ingevolge artikel 31 van die Registrasie van Aktes Wet vereis word ten einde oordrag van die grond namens die applikant te bewerkstellig;
- (c) 'n toegekende serwituut ten gunste van die applikant laat registreer ingevolge artikel 32 van die Registrasie van Aktes Wet, welke artikel *mutatis mutandis* van toepassing is: Met dien verstande dat—
- (i) alle verwysings na “transportnemer” geag word verwysings na die applikant te wees;
- (ii) alle verwysings na “kennisgewing van onteiening” geag word verwysings na die betrokke bevel van die Hof waarin die toekenning vervat is, te wees;
- (iii) die Direkteur-generaal alle werksaamhede kan verrig en alle dokumentasie kan onderteken wat ingevolge artikel 32 van die Registrasie van Aktes Wet vereis word ten einde die registrasie van die serwituut namens die applikant te bewerkstellig.
- (2) Die Minister kan gelas dat enige hereregte, seëlregte of fooie ten opsigte van—
- (a) die opstel en goedkeuring van landmeterdiagramme; of
- (b) die oordrag van grond; of
- (c) die registrasie van serwitude,
- ingevolge hierdie Wet, ten volle of gedeeltelik bestry word uit fondse deur die Parlement vir daardie doel bewillig.
- (3) Die Minister kan, in oorleg met die Minister van Finansies, gelas dat geen hereregte of seëlregte beoog in subartikel (2) ten opsigte van 'n bepaalde oordrag kragtens hierdie Wet betaalbaar is nie.

Beslaglegging op of enige ander benadeling van reg om reg in grond te eis

39. Die reg van 'n huurarbeider om ingevolge hierdie Wet aansoek te doen om grond of 'n reg in grond te koop—
- (a) is nie vatbaar vir beslaglegging ingevolge 'n bevel van enige hof of ingevolge artikel 55 van die Landbankwet, 1944 (Wet No. 13 van 1944) nie;
- (b) word nie geraak deur 'n ooreenkoms ingevolge artikel 38 van die Wet op Landboukrediet, 1966 (Wet No. 28 van 1966), aangegaan nie; en
- (c) word nie geag 'n bate ingevolge die Insolvensiewet, 1936 (Wet No. 24 van 1936), te wees nie.

Nie-toepassing van sekere wette

40. Indien die Hof of 'n arbiter beveel dat grond of 'n reg in grond of 'n serwituut oorgedra of toegeken moet word aan of in die naam van 'n applikant geregistreer moet word, is die betrokke grond nie onderhewig aan die bepalinge van die Wet op die Onderverdeling van Landbougrond, 1970 (Wet No. 70 van 1970), of enige ander wet wat die onderverdeling van grond reël nie.

Regulasies

41. Die Minister kan regulasies maak oor—
- (a) enige aangeleentheid wat ingevolge hierdie Wet voorgeskryf moet of kan word; en
- (b) in die algemeen, alle aangeleenthede wat redelikerwys nodig of wenslik is om voor te skryf ten einde die doelstellings van hierdie Wet te bereik.

Delegering van bevoegdheide

42. (1) Die Minister kan, in die algemeen of in 'n bepaalde geval of in gevalle van 'n bepaalde aard, enige bevoegdheid aan hom of haar by of kragtens hierdie Wet verleen, behalwe die bevoegdheid hom of haar by artikel 41 verleen, aan 'n beampte van die Departement van Grondsake delegeer.
- (2) 'n Delegasie kragtens subartikel (1) verhinder nie die Minister om self daardie bevoegdheid uit te oefen nie.

Short title

43. This Act shall be called the Land Reform (Labour Tenants) Act, 1996.

Kort titel

43. Hierdie Wet heet die Wet op Grondhervorming (Huurarbeiders), 1996.

